

ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА ЯК СТРАТЕГІЧНА МЕТА ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ В СФЕРІ ВИКОРИСТАННЯ ТА ОХОРОНИ ПРИРОДНО-РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ УКРАЇНИ

Податкова політика в сфері використання та охорони природно-ресурсного потенціалу – це діяльність органів державної влади, спрямована на встановлення, правове регламентування та організацію справляння податків та зборів, пов'язаних з використанням природних ресурсів та охороною навколишнього середовища, які встановлюються з метою раціонального використання природних ресурсів та стимулювання підвищення ефективності господарської діяльності, пов'язаної з використанням природно-ресурсного потенціалу та формуванням фондів грошових коштів, необхідних для здійснення природоохоронних функцій.

Короткостроковими цілями податкової політики в сфері використання та охорони природно-ресурсного потенціалу є:

- 1) забезпечення надходжень природно-ресурсних платежів до бюджету та цільових фондів;
- 2) забезпечення стабільності в нормативно-законодавчій базі в сфері використання та охорони природно-ресурсного потенціалу.

Середньостроковими цілями податкової політики в сфері використання та охорони природно-ресурсного потенціалу є:

- 1) достатнє фінансове забезпечення відтворення природно-ресурсного потенціалу України;
- 2) перехід від „споживчої” концепції суспільства до новітньої ресурсозберігаючої.
- 3) природно-ресурсна економія та мінімізація шкідливого впливу на навколишнє природне середовище.

Однією з стратегічних цілей застосування податкової політики в сфері використання та охорони природно-ресурсного потенціалу, на наш погляд, є забезпечення екологічної безпеки, яка представляє такий стан навколишнього природного середовища, при якому забезпечується попередження погіршення екологічної обстановки та виникнення небезпеки для здоров'я людей [1].

У дослідженнях науковця Малиш Н. визначено, що екологічна ефективність може бути оцінена за допомогою показника, що характеризує співвідношення витрат на охорону навколишнього природного середовища та ВВП [2, с.424]. Даний показник є відображенням екологічної безпеки (див. таблицю). На наш погляд, в розрахунок даного показника необхідно ввести певний коефіцієнт.

Обґрунтування введення даного коефіцієнту пов'язано з необхідністю коригування ВВП з урахуванням видів економічної діяльності у яких він створюється. Оскільки, такі види економічної діяльності як освіта, охорона здоров'я, фінансова діяльність, державне управління не створюють загрози для навколишнього природного середовища, отже врахування їх у складі ВВП при розрахунку показника екологічної безпеки не надає об'єктивної інформації відносно стану екологічної безпеки країни. Оскільки в країні може бути незначний обсяг ВВП, що створюється у галузях, що є небезпечними для екології, а врахування всього обсягу ВВП буде вказувати на недостатню екологічну безпеку країни, в той час, як шкідливого впливу для екології немає та витрати на охорону природно-ресурсного потенціалу необхідні незначні. Отже, на наш погляд, показник розрахунку екологічної безпеки є наступним:

$$ЕБ = V_0 / ВВП * K_e, \text{ де} \quad (1)$$

де ЕБ – показник екологічної безпеки; Во – витрати на охорону навколишнього природного середовища; ВВП – валовий внутрішній продукт; Ке – коефіцієнт коригування ВВП, що враховує екологічний аспект

$$K_e = \text{ВВПпрп} / \text{ВВП}, \text{ де} \quad (2)$$

ВВПпрп – валовий внутрішній продукт, що створюється у галузях, які впливають на стан природно-ресурсного потенціалу (сільське господарство, добувна промисловість, переробна промисловість, виробництво та розподілення електроенергії, газу та води, будівництво, торгівля, ремонт автомобілів, діяльність транспорту та зв'язку).

Екологічна безпека в Україні, 2005-2012 рр.

Роки	ВВП, млн. грн.	ВВПпрп, млн. грн.	Ке	Витрати на охорону навколишнього природного середовища, млн. грн.	ЕБ без урахування коефіцієнту, %	ЕБ з урахуванням коефіцієнту, %
	1	2	3 = 2/1	4	5 = 4/1	6 = 4/1*3
2005	441452	280359	0,64	1252,54	0,28	0,45
2006	544153	336890	0,62	1636,58	0,30	0,49
2007	720731	441524	0,61	2241,34	0,31	0,51
2008	948056	560544	0,59	2764,69	0,29	0,49
2009	913345	528691	0,58	2538,79	0,28	0,48
2010	1082569	650016	0,60	2872,36	0,27	0,44
2011	1302079	783 218	0,60	3890,7	0,30	0,50
2012	1 408 889	833 216	0,59	5297,93	0,38	0,64

*Розраховано автором на основі даних [3, 4].

Отримані результати дослідження стану екологічної безпеки свідчать, що показник екологічної безпеки з урахуванням запропонованого нами коефіцієнту в середньому у півтори рази більше, ніж показник екологічної безпеки, що не враховує галузеву структуру ВВП. Показник екологічної безпеки за 2005-2012 роки коливався в межах від 0,27% до 0,38%. Варто відмітити, що найбільший показник екологічної безпеки за ці роки спостерігається саме у 2012 році, що обумовлено зростанням суми витрат на охорону навколишнього природного середовища у порівнянні з 2011 роком у 1,36 разів. За дослідженнями багатьох науковців, даний показник в провідних зарубіжних країнах складає 3-7% [2], але за останні часи, даний показник значно зменшується у таких країнах як США, Великобританія, Японія, Данія, Швеція. 3-7% від ВВП це той рівень екологічної безпеки, до якого Україна повинна прагнути, але враховуючи запропонований нами коефіцієнт коригування ВВП, що враховує екологічний аспект, даний показник складатиме не 3 – 7%, а 2 – 4,6%.

1. Закон України „Про охорону навколишнього природного середовища” (ВВР), 1991, N 41 [Електронний ресурс] – Режим доступу – <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1264-12>

2. Малиш Н.А. Вагомість екологічного податку у реформуванні податкової системи України / Н.А. Малиш // Збірник наукових праць “Ефективність державного управління”. – 2010. – Вип. 23. – С. 422 – 428.

3. Офіційний сайт Державної казначейської служби України. – Режим доступу: <http://treasury.gov.ua>

4. Офіційний сайт Державної служби статистики України. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>